

Az Egyház ujjongása Krisztusban – a *Jubilate Deo* introitus elemzése

A *Jubilate Deo* kezdetű introitus, a rendes formában bemutatott szentmisék esetében a húsvéti időszak III. vasárnapján csendül fel.¹ A rendkívüli formában bemutatott szentmisék esetében Húsvét utáni III. vasárnapon hallhatjuk. Az introitus ismert az órómai dallamkörben, viszont nincs meg az ambrozián hagyományban.²

Az Introitus szövege

Jubilate Deo omnis terra, alleluja:
psalmum dicite nomini eius, alleluja:
date gloriam laudis eius, alleluja, alleluja, alleluja.

Ujjongj(atok) Istennek egész föld, alleluja!
zsoltárt mondjatok az ő nevének, alleluja!
adjatok dicsőséget az ő dicséretének, alleluja, alleluja, alleluja.

Az Introitus szövege megtalálható a legtöbb 8-9. századi kódexben (Rheinau, Mont-Blandin, Compiègne, Corbie, Senlis).³ A Vulgata kiadásában a feltámadás zsoltár-énekeként szerepel: „jubilate Deo omnis terra psalmum dicite nomini eius date gloriam laudi eius”. A Vulgata szövegét az Introitus szerzője *allelujákkal* egészítette ki.

Az Introitus szövege a Szentírásban

Az Introitus a Zsolt 66,1-2 szakaszt idézi. A zsoltárok könyvében található hálaadó királyi himnusz, maga a király énekelhette, mint nemzeti háladalt.

לְמַנְצֵחַ שִׁיר מְזֻמָּר הָרִיעוּ לֵאלֹהִים כָּל־הָאָרֶץ:
וְאָמְרוּ כְבוֹד־שִׁמּוֹ שִׁימּוֹ כְבוֹד תִּהְיֶה־תּוֹ:⁴

A hálaadásban a király, ujjongásra szólítja az egész földet, viszont ez a felszólítás műveltető jelleget visel: az *egész világ törjön ki ujjongásban az én dicséretem és népem ujjongásán keresztül. Az zsoltározás egyre fokozottabb módon szóljon Isten dicséretére.*

Ezt követően a király elbeszéli Isten csodálatos húsvéti tetteit (Zsolt 66,5-7), amelyekben Isten Úrnak bizonyult. A jelenlegi nehéz helyzetben (Zsolt 66,10-13) is megtapasztalhattuk Isten jelenlétét (Zsolt 66,8-9.16.19-20).⁵

¹ OCM 86 (50. old.)

² TURCO, Alberto, *Les Antiennes d'Introit du Chant Romain*, Solesmes 1993, 114.

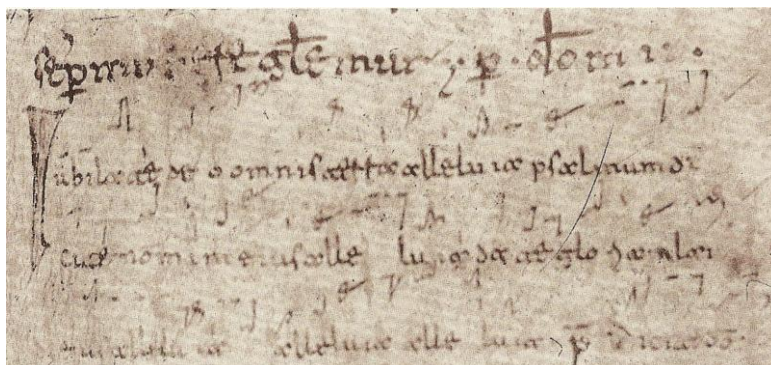
³ GN 1, 510

⁴ Ujjongjatok (hifil imperativus) Istennek egész föld, zengjétek (piel imperativus) neve dicsőségét! Adjatok (qal imperativus) tiszteletet neki dicsénekkal!

⁵ JBK 34:83; JÁKI Szaniszló, *A zsoltárok imádkozása – Zsoltármagyarázatok*, Jel Kiadó, 2003, 166-167; SZÖRÉNYI Andor, *Psalmen und Kult im Alten Testament*, Budapest 1961, 416.534

Az Introitus paleográfiai vizsgálata

Benevent 33, 89a 7

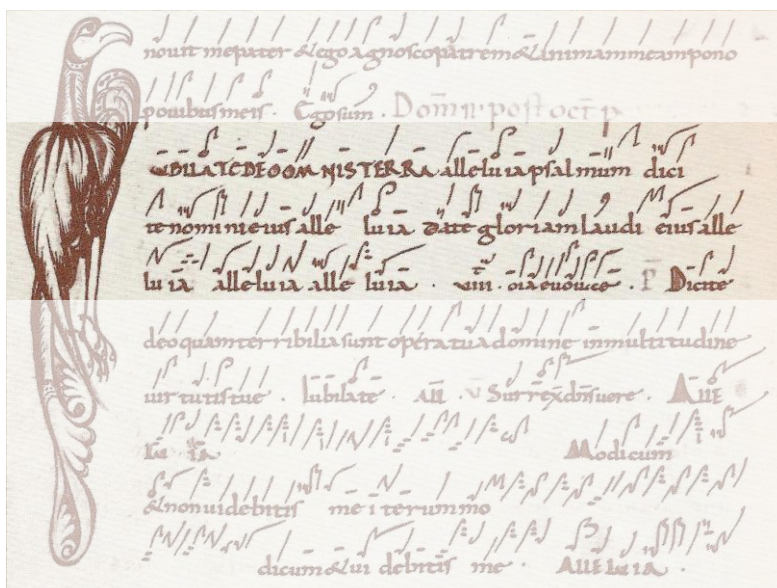

A **jubilate** fölötti torculus 2. és 3. hangja kiemelt; a **deo** fölött episemás pes; az **omnis** fölött liquescáló tractulus; a **terra** fölött virga acuta (E 121 és L 239 bivirga liquescens); az **alleluia** fölötti szóartikuláló továbbvezető torculus.

A **psalmum** fölött epiphonus; a **dicite** és **nomini** fölött scandicus (E 121 és L 239 quilisma scandicus), viszont a **nomini** fölött pes; az **alleluja** kezdő neumái ugyanazok, mint az előző szakaszban a psalmum esetében, az **alleluia** fölött torculus liquescens.

A **date** fölött clivis és tractulus clivis quassával; **gloriam** fölött epiphonus; a **laudis** fölött oriscus. A záró hármas **alleluja** első tagjának végén könnyed pes; a második **alleluja** elején virga obliqua; a harmadik **alleluja** fölött egy torculus és virga képzetű pes subbipunctis.

RAn 116v

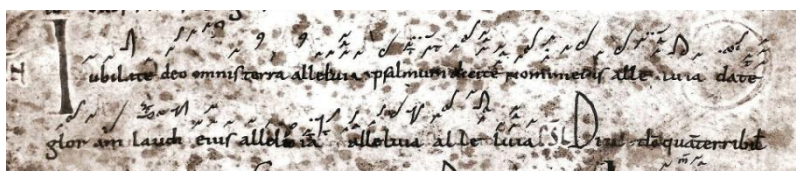

Az első szakasz első **allelujája** fölött diminutív clivis, az **alleluja** ritka torculus augmentatív harmadik hanggal.

A **psalmum** fölött diminutív pes a **dicite** és **nomini** fölött quilismascandicus; a **nomini** fölött scandicus, amelynek első két hangja nem kurrens; az **alleluia** fölött torculus augmentált harmadik hanggal.

A **datu**s fölött salicus, **datu**s fölött pes quadratus subbipunctis.

Laon 239,113

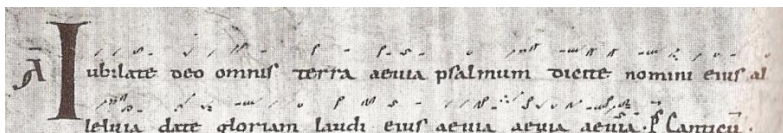

A **deo** fölött artikulált pes; az **omnis, terra, alleluja** fölött cephalicus, az **alleluia** fölött szélesen artikulált torculus.

A **psalmum** fölött epiphonus, majd uncinus, amelyet egy tenete artikulál, ezt követi egy tristropha és ismét egy uncinus, amelyet egy tenete artikulál; a **dicite** fölött két széles clivis; az **alleluja** fölött torculus liquescens.

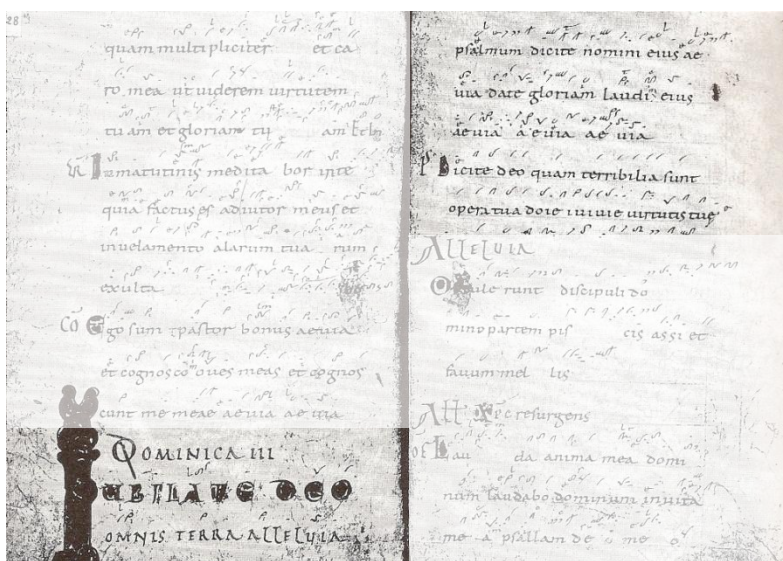
A **date** fölött széles pes subbipunctis, amelynek első hangját egy tenete is artikulál; a **laudi** fölött liquescálás és subjice (kissé lejjebb); az első **alleluja** végén artikuláló tenete.

Saint-Gall 339,84

Az E 121-től eltérően virgákkal kezdi a tételt.

Einsiedeln 121,228

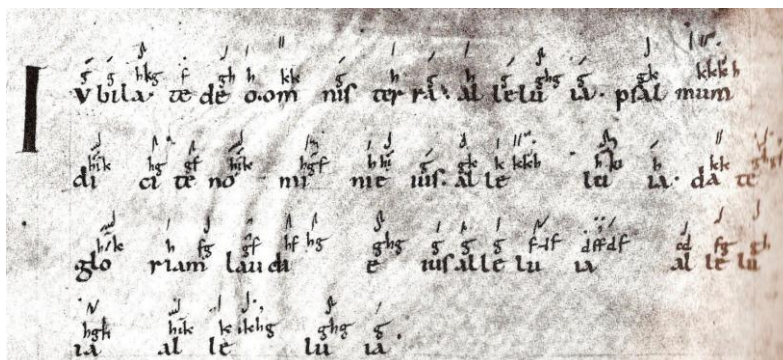

A **deo** fölött pes quadratus; az **omnis** fölötti bvirga második hangja liquescens, ahogy a **terra** és az **alleluja**.

A **psalmum** fölött episemás virga és distropha (Laon: tristropha és uncinus tenetével), majd episemával artikulált clivis; **dicite** fölötti első clivist artikulálja egy tenete.

A **laudi** fölött cefalicus és tenete, majd könnyeden gyors porrectus subpunctis.

Montpellier 48v

Modológiai megjegyzések

A VIII. tónus hangzásvilága mindig a tökéletes boldogságot és örömet fejezi ki, amelyet Jézus Krisztus feltámadása révén kapunk kegyelmi ajándékként. Ezért a VIII. tónus a Feltámadás és

az élet dallama.⁶ Etimológiai szempontból az Introitus esetében összetett jelenségről van szó. Mivel a finalis hang (so) mellett a *fa* hang bír erősebb jelleggel, ezért mondható, hogy a Jubilate Deo esetében a RE ősmódusról beszélhetünk.⁷

Amennyiben modológiai sajátosságokat keresünk, úgy a *Jubilate Deo omnis terra* szakaszban megtaláljuk a *so* hang és a felső *do* közötti kapcsolat tipikus kifejeződését az *omnis* szó kiemelésében. A *so* hangot körülölelik a *la* és *fa* természetes díszítőelemek. A *psalmum dicite nomini eius* szakaszban a *la* átveszi a recitációt, mint a *Hoc corpus* (Co) esetében. A *date gloriam laudi eius* szakasz az előző kettőnél is bonyolultabb. A kezdő hang *ti*, amely ebben az esetben segéd recitációs hang, amelyet most a *do* díszít. A *date* szó fölötti *ti* hangról induló *so* dominanciája megerősödik. Az alleluják során ez világosan látható lesz: 1. alleluja – *so* a díszítő *fa* és a VIII. tónusra jellemző *re-fa* középkadencia; 2. alleluja – a *re-so* jellegzetes díszítő fordulat; 3. alleluja – kiemelkedik a *do* recitációs hang.

Dallami képlet

so^{la} do' so so la do' la so^{la} ti la so^{fa} so^{fare} fa fa so^{la} do' so

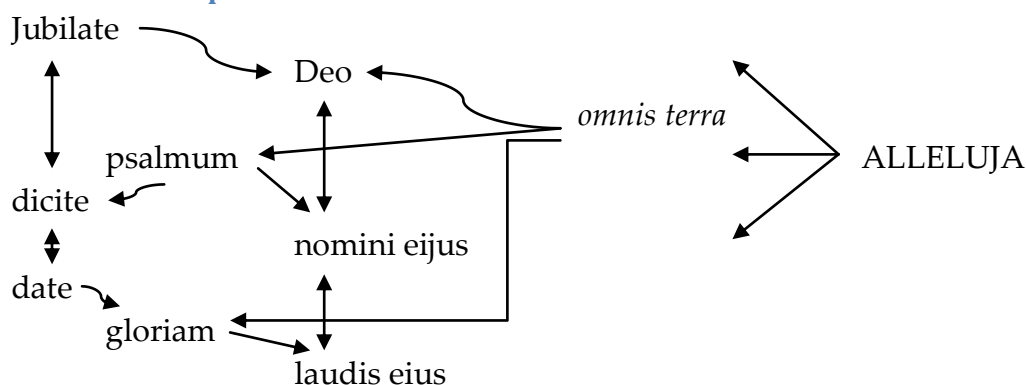
Jellegzetes dallammotívumok

la-ti-do: *dicite, nomini; gloriam; alleluja*;

so-ti-ti-dodo do-la: *psalmum; alleluja*.

Szemiológiai vizsgálat az E 121 és L 239 alapján

Szerkezeti felépítés

A zsoltáros az egész földet ujjongásra, zsoltározásra és dicsőítésre szólítja, amelynek tárgya Isten, az ő Neve és dicsérete.

Szemantika

Az Introitus három szakaszból áll:

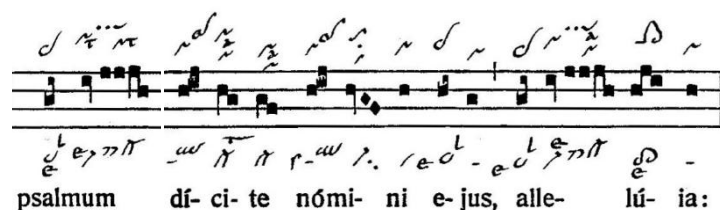

1. *Jubilate Deo omnis terra, alleluia*: hangsúlyosan artikulált a *Deo* szó (pes quadratus) a *Jubilate* és *omnis terra* között a tengelyben foglal helyet, ugyanakkor fontos szerepet kap az alleluja. Az *omnis*, a *terra* és az alleluja fölötti cephalicusok sora a szöveg lendületét adják meg és összekapcsolják a *Jubilate* – **Deo** – alleluia szavakat. A *Deo* szó teológiai

⁶ GRÜN, Anselm, *Die spirituelle Wirkung der acht Tonarten des Chorals* in Verbényi István (szerk.), *Psallite sapienter*, Budapest 2008, 215.

⁷ SAULNIER, Daniel, *I modi gregoriani*, Solesmes 2000, 98-102.

csúcspontja mellett modálisan kiemelkedik az *omnis terra*. A zsoltáros minden földet Istenben való ujjongásra szólít. Az *omnis terra* megtartja hangsúlyos pozícióját az egész tétel során.

2. *psalmum dicite nomini eius, alleluia*: a **nomini eius** a psalmum dicite és az alleluia tengelyében áll. A psalmum és az alleluia dallami motívuma is azonos. A psalmum végén található episémás clavis kellő energiát visz a dicite szóba, amelynek neumái (episémás clavis, az első alatt tenete) tovább dinamikát adnak a nomini eius-nak. Az eius könnyed ünnepélyességgel vezet tovább az alleluiára.

3. *date gloriam laudi eius, alleluia, alleluia, alleluia*. Az előző szakasz alleluia neumái (torculus liquescens és uncinus) felfokozzák a következő szakaszt, aminek dinamikus lendületét a kezdő salicus és az azt követő pes quadratus subbipunctis adja. A date gloriam – laudis eius – alleluia, alleluia, alleluia tengelyben a gloriam ugyanazzal a motívummal eredményez fokozást, mint a dicite nomini. A három alleluia is magán viseli a hármas fokozást. Az alleluia fölötti porrectus liquescens és a könnyed tractulus/uncinus, trigon és virga csoport ritmikai és dallami variációja; a második alleluja pes liquescens, majd pes quadratus, epiphonus és könnyed porrectus révén elvezet a harmadik alleluia csúcspontjához, amelyben az első hangján artikulált quilisma scandicus liquescens és az azt követő porrectus subbipunctis (artikulálva az első, negyedik és ötödik hangján), nyílt kicsengést kölcsönöz a széles kadenciázó torculusnak, megtartva ünnepélyes lendületét.

Iubilate Deo omnis terra alleluia

*psalmum dicite **nomini** eius alleluia*

*date gloriam **laudis eius** alleluia alleluia alleluia*

Az Introitus három szakaszában az öröm állandó fokozódását figyelhetjük meg. A három szakasz továbbviszi az Introitus végén található hármas allelujában is.

Teológiai következtetések

Isten új népének hálaadó himnusza, amelyet Királyunk, a feltámadt Jézus Krisztus énekel, mint a Titokzatos Test Feje. A győzelemi hálaadó himnusz hirdeti az élet győzelmét a halál fölött. A húsvéti örömujjongásban kitörő egyház az egész földet Isten dicséretére szólítja.